

Digital stress i vården

– De digitala systemen skapar dålig arbetsmiljö i vården

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

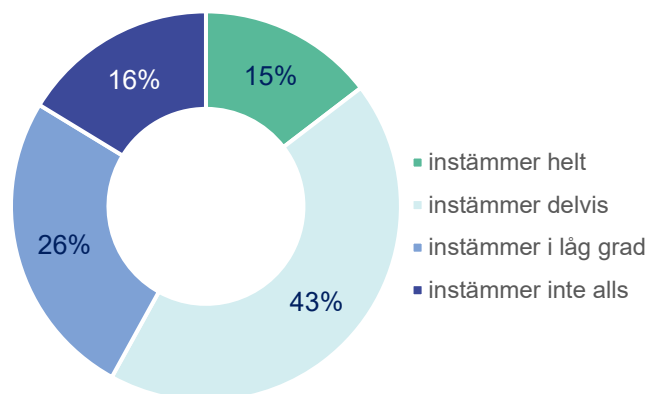
Digital stress i vården - de digitala systemen skapar dålig arbetsmiljö i vården

I Vision e-hälsa 2025 har regeringen satt upp höga mål för digitaliseringen; Sverige ska vara bäst i världen 2025 på att använda digitaliseringens möjligheter i socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Så här två år innan målet ska vara uppfyllt ser det dock ut att vara långt kvar. Läkarförbundets enkät visar att de digitala systemen i vården fungerar allt för dåligt.

Av Läkarförbundets enkät framgår det att:

- bara 15 procent av läkarna instämmer helt i att de digitala systemen är enkla att använda,
- bland läkare anställda i privat verksamhet är motsvarande siffra 25 procent,
- närmare hälften, 42 procent, instämmer inte alls eller i låg grad i att deras digitala system är enkla att använda
- de regionala skillnaderna är stora
- läkare inom privat verksamhet är mer involverade vid införskaffande av digitala system och även mer nöjda med de digitala systemen

Min verksamhets digitala system är enkla att använda

1

En väl fungerande och sammanhållen digital arbetsmiljö, innebär stora möjligheter och medför många positiva effekter för vårdens personal och deras arbetsmiljö. Digitala verktyg

¹ Enkäten skickades våren 2022 till samtliga medlemmar, yrkesverksamma i hälso- och sjukvården, det vill säga 37 521 personer. 15 901 personer svarade vilket ger en svarsfrekvens på 42 procent. Svarsfrekvensen var ungefär den samma i alla lokalföreningar/regioner

som däremot inte är anpassade till verksamheten är ett av vårdens största arbetsmiljöproblem.

”Jag upplever att det stora problemet på min arbetsplats är att de digitala systemen inte är så flexibla, de ger inte utrymme för olika arbetssätt. Jag skriver journal själv och skulle vilja ha möjlighet att ha flera fönster öppna samtidigt för att effektivisera mitt arbete.”

Stress och merarbete uppstår lätt till följd av teknik som inte fungerar som det var tänkt. System som inte är kompatibla med varandra, det vill säga data går inte att överföra automatiskt till andra system, gör att nyttan med det digitala stödet kan minska eller helt utebli.

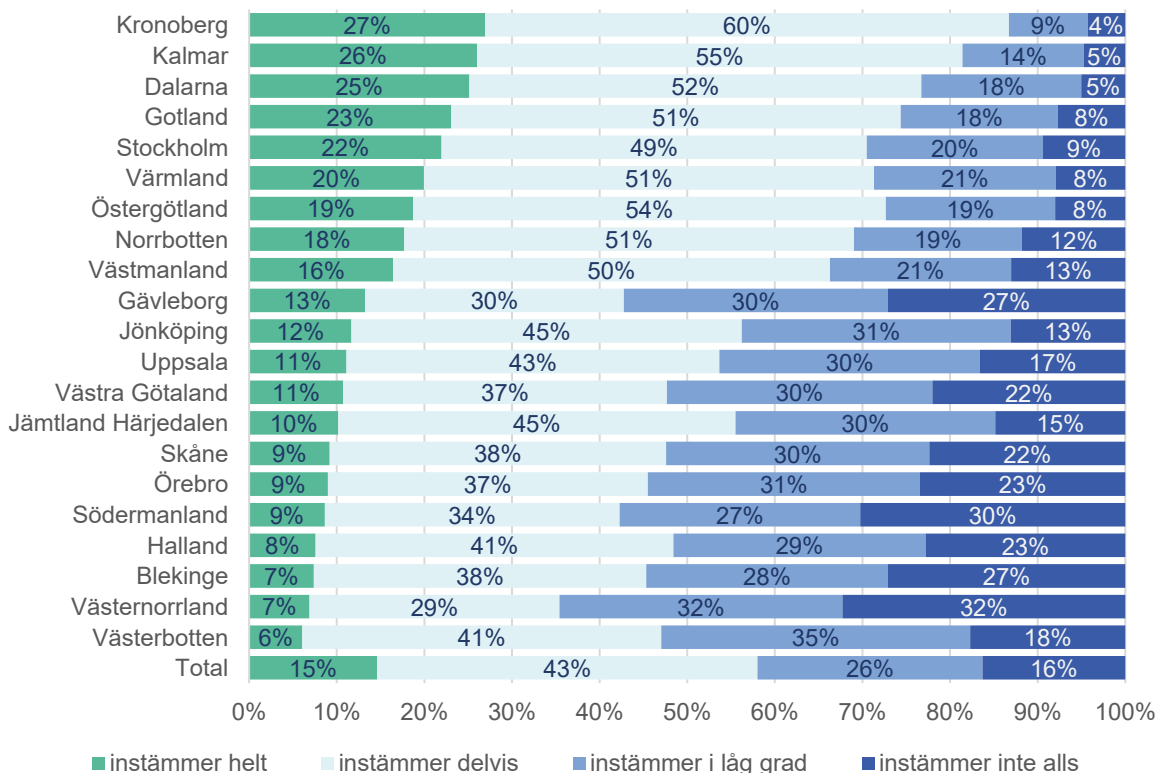
”Jag arbetar i åtta (8!) olika system som inte kommunicerar med varandra. Varje gång en ny teknisk lösning införs som ska underlätta så blir det extra tid för dubbel eller trippel-dokumentation.”

Stor variation mellan regionerna

Sammantaget nationellt är resultatet dåligt men tittar vi på siffrorna regionalt så ser vi att det är än sämre i vissa regioner. I 9 av landets 21 regioner anser över hälften av läkarna att de digitala systemen, i någon omfattning, är svåra att använda. Tre regioner, Västernorrland, Sörmland och Gävleborg, sticker ut på ett negativt sätt. I Västernorrland anser över 60 procent av läkarna att systemen i någon omfattning är svåra att använda. I både Skåne och Västra Götaland är det också över hälften (52 procent) av läkarna som upplever missnöje med de digitala systemen, vilket är sämre än rikssnittet.

I sju regioner är det under 10 procent av läkarna som instämmer helt i att de digitala systemen är enkla att använda. I Västerbotten är det endast 6 procent som anser det.

Min verksamhets digitala system är enkla att använda

De regioner där läkarna är mest nöjda med de digitala systemen är Kronoberg, Kalmar, Dalarna och Östergötland, men även regionerna Värmland och Gotland ligger bra till. Av de tre stora regionerna ligger Stockholm bäst till, där är det över 70 procent av läkarna som instämmer helt eller delvis i att systemen är enkla att använda.

De tre regioner som har flest missnöjda läkare, Västernorrland, Sörmland och Gävleborg, tillhör alla Sussa samverkan². Inom det samarbetet hittar vi även den region som har mest nöjda läkare, nämligen Kalmar. Så att bara hänvisa problem till vårdinformationssystemen är att förenkla frågan allt för mycket. Resultatet speglar snarare en helhetsbedömning av hur regionens olika digitala system fungerar tillsammans.

Det är intressant att variationen mellan regioner är så stor. Det finns regioner där 70–80 procent av läkarna i någon omfattning anser att de digitala systemen är enkla att använda. Detta visar att hälso- och sjukvårdens digitala system mycket väl kan fungera bra. Vad det är som mer specifikt avgör om läkarna tycker att det fungerar bra eller inte har vi utifrån denna enkät inte hela svaret på men i fritextsvaren får vi en liten inblick, de återfinns sist i denna rapport.

² Sussa står för strategisk utveckling av sjukvårdsstödjande applikationer. Gruppen bildades i mitten av 1990-talet och samverkar bland annat kring utveckling och förvaltning av journalsystemet. Sussa samverkan består av nio regioner; Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland och Örebro län.

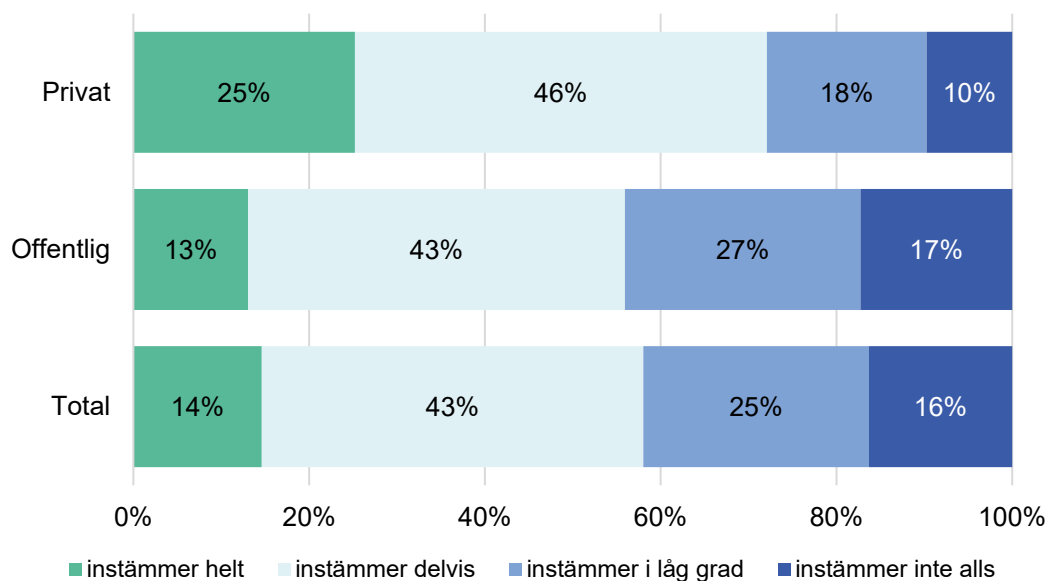
Enklare digitala system i privat sektor

Tittar vi på skillnader mellan privat och offentlig vård så ser vi att 53 procent av läkarna i den offentliga vården instämmer helt eller delvis i att de digitala systemen är enkla att använda. Det är även en mycket låg andel (13%) som är helt nöjda med de digitala systemen i offentlig sektor och det visar på ett stort arbetsmiljöproblem.

I den privata sektorn är det fler som är nöjda, drygt 70 procent anser att systemen helt eller delvis är enkla att använda. Var fjärde läkare i privat sektor håller helt med om att systemen är enkla att använda. Detta är dubbelt så hög andel som i den offentliga sektorn.

Svaren på huruvida systemen är enkla att använda visar hur smidigt läkare tycker att de digitala systemen fungerar i vardagen och ger en bild av hur systemen som helhet fungerar. Det täcker dock inte in alla aspekter som man kan applicera på digitala system. Det säger nödvändigtvis inte något om till exempel hur driftsäkra, effektiva och kompatibla systemen är.

Min verksamhets digitala system är enkla att använda

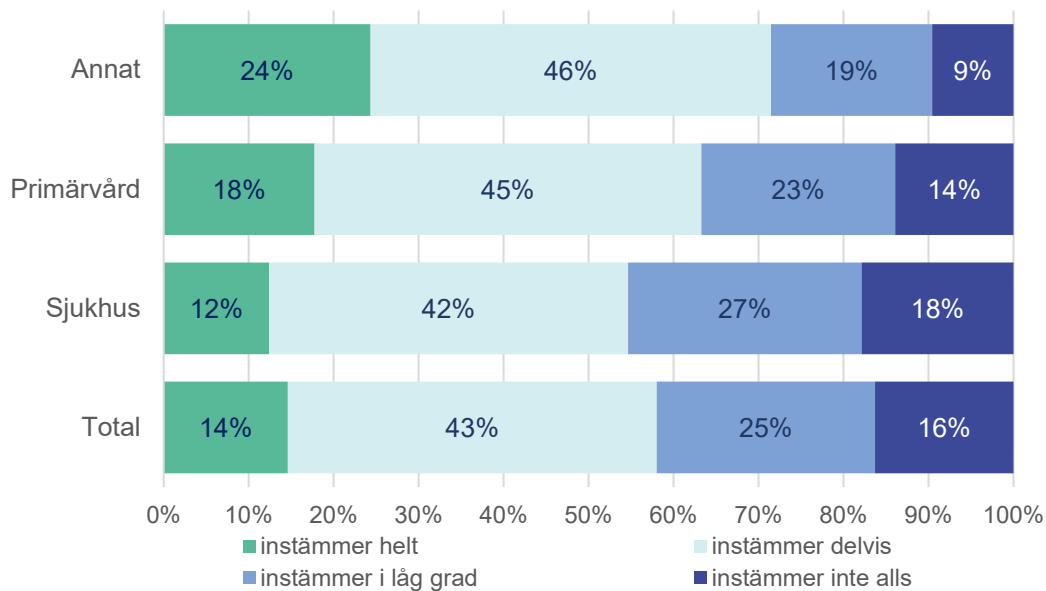

3

Om vi jämför sjukhusen och primärvården så ser vi att det är 54 procent av sjukhusläkare som anser att de digitala systemen, helt eller delvis, är enkla att använda. Inom primärvården fungerar de digitala systemen något bättre, där är motsvarande siffra 63 procent.

³ Totalen i de olika tabellerna summerar inte helt lika på grund av avrundning.

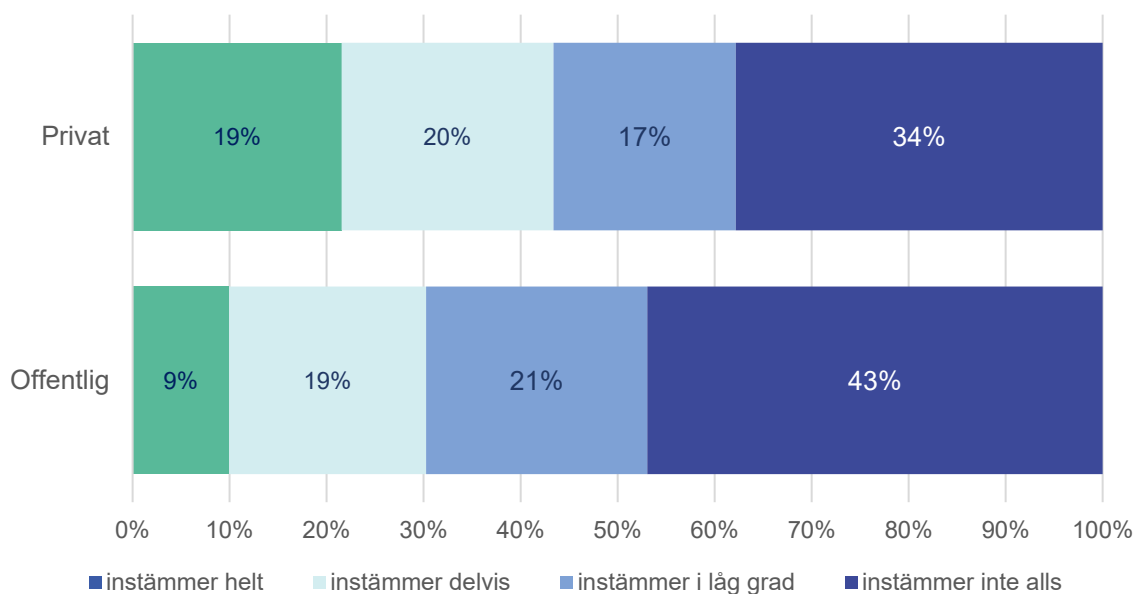
Min verksamhets digitala system är enkla att använda

Professionen måste involveras när nya system införskaffas

I enkäten har vi även frågat i vilket utsträckning läkare erbjuder delaktighet när nya digitala system ska införskaffas. Av svaren ser vi att läkare i privat verksamhet i större utsträckning är delaktiga när nya system införskaffas än läkarna i verksamheter som drivs i offentlig regi.

Jag erbjuder delaktighet när nya digitala system ska införskaffas

Att privat sektor är bättre på att involvera användarna kan vara en orsak till att deras användare också är mer nöjda.

Samma mönster ser vi när vi jämför sjukhus och primärvård. Primärvården har en högre andel läkare som anser att systemen är enkla att använda, drivs i högre utsträckning i privat regi och vi ser att privat verksamhet är bättre på att involvera läkarna när digitala system ska införskaffas.

För att kunna göra en mer fördjupad analys och ge en heltäckande bild av dessa samband och vilka andra faktorer som ligger bakom de stora problemen i de digitala systemen i hälso- och sjukvården behöver ytterligare granskningar.

Läkarnas frustration måste tas på allvar

Av de fritextsvar som har lämnats i enkäten framgår det att det inom läkarkåren finns en mycket stor frustration över de digitala systemen och hur de fungerar vilket skapar mycket digital stress. Några av svaren:

- Jobbar i stora delar av landet. Inget landsting använder moderna journalsystem med smidiga intuitiva gränssnitt, utan det är förlegad 80/90-talsteknik som gäller överallt (Cosmic, System Cross, VAS, Take care).
- Absurd IT-miljö! Dåligt journalsystem påbyggt med en uppsjö av andra dåliga system som man alla ska ha uppsikt över.
- Dålig IT-system som kraschar med regelbundenhet stressar mycket. Precis bytt från klinik till laborieverksamhet vilket är ett rejält lyft i arbetsmiljön förutom IT-systemen.
- IT-systemen och deras införande, samt den alltför stora tilltron till den "tidsbesparing" som organisationen tror sig kunna växla in med de nya systemen, utgör den absolut största stressfaktorn i mitt arbetsliv. Mina kollegor är av samma åsikt (jag deltar i skyddsronen och har fått den inputen).
- Dålig arbetsmiljö är orsakad främst av för mycket digitalisering och administration. Vi har överskott av läkare och sjuksköterskor om vi alla ägnade oss åt patientarbete istället för dokumentation och otympliga digitala verktyg.

Läkarförbundets krav på digitaliseringen

För att digitaliseringen ska ha förutsättning att fungera på ett tillfredsställande sätt för läkarna i den kliniska situationen och bli ett fullgott stöd har Läkarförbundet definierat följande övergripande krav:

- Utred och anpassa lagstiftningen så att den stödjer den digitala utvecklingen bättre.
- En gemensam inloggning till alla digitala system som fungerar snabbt och enkelt med mycket hög grad av säkerhet.
- Trådlösa system som även fungerar i fickan.
- Beslutsstöd, som kopplar ihop relevant patientinformation med medicinsk kunskap och presenterar resultatet, ska finnas för göra det enklare, säkrare och ge stöd till läkaren vid patientmötet.
- Information ska bara behöva dokumenteras på ett ställe. Det ska finnas automatisk överföring av data för digital uppföljning för till exempel kvalitetsregister.
- Det behövs en nationell standardisering av informationen. Standardiseringen är viktig för att information som används i olika system ska fungera effektivt tillsammans.
- Det ska vara enkelt att kommunicera med patienter och andra intressenter som till exempel apotek, Försäkringskassan och kommuner.
- Läkarprofessionen behöver involveras vid upphandling av digitala system.
- Kompetensutveckling behövs för att kunna ta tillvara den nya tekniken.

Upphandling av digitala stöd måste ske utifrån vårdens faktiska behov. Läkarprofessionen behöver involveras tidigt i upphandlingsprocessen så att det redan vid kravställningen inför en upphandling är klart vilka behov verksamheten har och som ett nytt digitalt systemen måste kunna svara upp emot.